

Broj: 18/1-40-000225/23
Tuzla, 9.1.2023. godine

INFORMACIJA

o ostvarenim rezultatima deminiranja i uništavanja neeksplozivnih ubojitih sredstava na području Tuzlanskog kantona u 2022. godini

I Uvod

Zakonom o zaštiti ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, broj 39/03, 22/06 i 43/10, u daljem tekstu: Zakon) u članu 48. propisano je da zaštita od neeksplozivnih ubojitih sredstava, predstavlja jednu od 15 mjera zaštite i spašavanja.

Članom 86. navedenog Zakona precizirano je na šta se odnosi navedena odredba:

1. Zaštita od neeksplozivnih ubojitih sredstava (u daljem tekstu: NUS-a) je mjera koja se sastoji u pronalaženju, otkrivanju, označavanju, iskopavanju, prenošenju, utovaru, prevoženju, istovaru, privremenom skladištenju, deaktiviranju i uništavanju NUS-a, na svim područjima na kojima se nalaze ta sredstva.
2. Poslove koji se odnose na problematiku uklanjanja mina i NUS-a, vrše jedinice civilne zaštite za uklanjanje mina i NUS-a (u daljem tekstu: timovi za deminiranje) na način regulisan Zakonom o deminiranju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 5/02) te Standardom za uklanjanje mina i NUS-a u Bosni i Hercegovini i Standardnim operativnim procedurama uklanjanja i uništavanja NUS-a, koje donosi direktor Federalne uprave.
3. Mjere zaštite od NUS-a, iz stava 1. ovog člana, ne odnose se na sljedeća sredstva:
 - neeksplozivne diverzantsko-terorističke naprave koje su predmetom krivičnog djela ili prekršaja i spadaju u isključivu nadležnost organa unutarnjih poslova;
 - potrebe Oružanih snaga BiH u postupku uklanjanja i uništavanja upotrijebljenih, a neeksplozivnih ubojitih sredstava za vrijeme i poslije obuke i vježbi njezinih pripadnika, kao i NUS-a kojem je istekao rok upotrebe ili je nepouzdan pa ga treba uništiti;
 - otpadne tvari u proizvodnji naoružanja i vojne opreme privrednih društava koja se bave tim poslom.

Također je u članu 199. stav 2. propisano da:

„Za vršenje koordinacije poslova u oblasti deminiranja i uklanjanja NUS-a u kantonima i općinama nadležni su organi uprave za civilnu zaštitu i općinske službe civilne zaštite“.

U skladu sa navedenim zakonskim obavezama, Kantonalna uprava civilne zaštite je vršila koordinaciju poslova u oblasti deminiranja i uklanjanja NUS-a na području Tuzlanskog kantona. Polazna osnova za realizaciju zadataka iz oblasti deminiranja bio je Plan/Lista prioriteta deminiranja na području Tuzlanskog kantona za 2022. godinu, koju je sačinila Kantonalna uprava civilne zaštite na osnovu općinskih/gradskih planova za deminiranje sa utvrđenim prioritetima i uz tijesnu saradnju sa Regionalnim uredom BHMACH-a u Tuzli.

Realizacija zadataka na uklanjanju NUS-a obavljena je na osnovu prijave građana preko općinskih/gradskih službi civilne zaštite i MUP-a Tuzlanskog kantona.

II Ostvareni rezultati na deminiranju, obilježavanju minskih polja i uništavanju NUS-a na području Tuzlanskog kantona

2.1. Deminiranje

Pandemija izazvana korona virusom ostavila je trag na realizaciju planiranih zadataka iz oblasti deminiranja, a uticala je i na gašenje velikog broja akreditiranih kompanija za izvođenje operacija deminiranja. Ako se zna da iz godine u godinu opada interes stranih donatora i smanjuje se priliv donatorskih sredstava, te da se izdvajaju vrlo skromna sredstva u budžetima općina, gradova i Kantona, a posebno sa državnog nivoa onda cjelokupna situacija u oblasti deminiranja nije ohrabrujuća. U nekim općinama i gradovima čak i ona izdvojena odnosno planirana sredstva nisu implementirana zbog smanjenog interesa deminerskih kompanija za sudjelovanje u sufinansiranju i finansiranju projekata deminiranja.

Međutim, zahvaljujući Projektu kojeg su pokrenule općine iz Federacije i Republike Srpske (Čelić, Sapna, Teočak, Lopare i Ugljevik) zajedno sa kancelarijom Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini iz Tuzle, pronađen je investitor koji će u naredne 3 godine uložiti 8,7 miliona eura za deminiranje područja Majevice. Savezna Republika Njemačka se obavezala da će u periodu od 1. jula 2022. do 31. decembra 2024. godine investirati navedena sredstva i omogućiti da ovih 5 općina proglase da su bez sumnjivih površina i da ne postoji opasnost od zaostalih mina i minskoeksplozivnih sredstava. Realizacija ovoga Projekta je u punom zamahu i dosadašnji rezultati su više nego pozitivni.

Posljednji podaci sistematskog izviđanja (decembar) za područje Tuzlanskog kantona opominju i u njima se kaže da još uvijek više od **70 miliona** metara kvadratnih ili **2,8%** površine nije sigurno za korištenje i vodi se kao sumnjiva površina na zaostale mine, minskoeksplozivna i neeksplozivna ubojita sredstva. Općine Čelić, Kalesija, Sapna i Teočak i dalje su najzagađenije sa najvećim procentom sumnjive površine u odnosu na ukupnu površinu općine.

Tokom 2021, i dijelom 2022. godine su se provodile aktivnosti na novoj „Općoj procjeni miniranosti u BiH”, a konačni rezultati ukazuju da je još uvijek veliki teritorij BiH sumnjiv na postojanje mina te da će proces deminiranja još dugo trajati sa vrlo neizvjesnim rokom okončanja. Zahvaljujući primjeni nove metode deminiranja **Land release – vraćanje površine** stvaraju se uvjeti za ubrzavanje procesa deminiranja. Naime, pored dosadašnjih standardnih metoda deminiranja (čišćenje i tehničko izviđanje) ova nova metoda predstavlja osnovni koncept u budućem rješavanju minskog problema u BiH. Ovim pristupom se tehničko izviđanje i čišćenje provodi na efikasniji način.

Proces vraćanja površine zasniva se na prikupljanju i analizi svih informacija o miniranosti, pri čemu treba uzeti u obzir sve relevantne informacije vezane za šire područje, kao što su način ratovanja, tok ratnih dejstava, najčešće korištene mine, uobičajeni način postavljanja mina i sl. Zbog toga se kod primjene procesa vraćanja površine određuje šire područje, koje se sa stanovišta problema miniranosti može tretirati kao logična cjelina – MSP (minsko sumnjiva površina). To područje obuhvata jednu ili više minski ugroženih zajednica.

Sve relevantne činjenice govore da se samo uz primjenu ove nove metode može ubrzati proces deminiranja i dostići rezultati koji su planirani u novom dokumentu „Strategija protuminskog djelovanja BiH za period 2018.-2027.”. Ovim dokumentom je planirano da se do 2027. godine potpuno eliminišu sumnjive površine I i II kategorije, a III kategoriju prioriteta će biti „eliminirana” kroz prevenciju zabrane kretanja. Također, u poglavlju „Vizija“ definiše se „BiH bez mina i eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata, u kojoj će maloljetne i punoljetne ženske i muške osobe obavljati aktivnosti neophodne za život bez opasnosti po vlastitu sigurnost i u kojoj će žrtve mina i eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata biti integrirane u društvo i u potpunosti uživati svoja prava“.

Na realizaciji projekata deminiranja, pored timova civilne zaštite i deminerskih timova OS BiH, bilježimo angažman dvije trenutno najjače deminerske kompanije na prostoru jugoistočne Evrope, Norveška narodna pomoć – NPA i Britanska The mines advisory group – MAG. Po jedan projekat je realiziran od strane deminerskih organizacija Detektor i Point.

2.1.1. Rezultati deminerskih timova civilne zaštite

Izvorna zadaća ovih timova je pregled i čišćenje vitalnih objekata i poljoprivrednog zemljišta, čime se obezbjeđuju uvjeti za održivi povratak izbjeglog i raseljenog stanovništva, na području TK i korištenje prirodnih resursa u svrhu razvoja lokalnih zajednica.

S ciljem završetka ranije započetog projekta „Lisača 1“ na području općine Kalesija, pored tima Tuzla „B“, na realizaciji ovoga zadatka bili su angažirani timovi iz Busovače, Sarajeva i Žepča, kao i Mašinski tim FUCZ.

Pored ovoga zadatka pripadnici tima Tuzla „B“ bili su angažirani na području Sarajevskog, Srednjobosanskog (Goražde) i Posavskog kantona.

Planom za narednu godinu je predviđeno da deminerski tim civilne zaštite Tuzla „B“ značajnije angažira na našem Kantonu.

Tabela 1: Pregled projekta deminiranja u izvedbi tima civilne zaštite Tuzla „B“ u 2022. g.

R/b	Općina	Lokalitet	Namjena	Metod rada	Površina (m ²)
1.	Kalesija	Lisača 1.	Šumsko-poljoprivredno zemljište	T I	139.687,00
Ukupno:					139.687,00

Računajući period od osnutka timova civilne zaštite za deminiranje terena uz pomoć Mašinskog, POEK i PLANT tima FUCZ, deminirana je površina terena od oko **3.180.000,00 m²**.

2.1.2. Rezultati deminerskih timova Oružanih snaga BiH

Tokom 2022. godine na području Tuzlanskog kantona timovi OS BiH imali su značajan angažman na projektima deminiranja.

Težište aktivnosti bilo je na deminiranju MSP (minsko sumnjiva površina) projekata uz primjenu nove metode deminiranja „vraćanje površine“ (Land release). Kao i svake godine relaizirano je nekoliko projekata koji se odnose na deminiranje površina bivših vojnih objekata.

Tabela 2: Pregled projekta deminiranja u izvedbi timova OS BiH, po općinama/gradovima TK u 2022. godini

R/b	Općina/ Grad	Lokalitet	Namjena	Metod rada	Površina (m ²)
1.	Kladanj	MSP „Jelačići“	Infrastruktura, poljoprivredne površine,	C I – S I	886.719,00
2.	Gradačac	MSP Avramovina/VučkovciMionica“	Poljoprivredne površine, pašnjaci	C I - S I	704.793,05
3.	Banovići	Podgorje/Čubrić-kaset. municija	Infrastruktura	T I	5.136,00
Ukupno:					1.596.648,05

Od početka izvođenja operacija humanitarnog deminiranja timovi OS BiH su na području Tuzlanskog kantona deminirali površinu od **12.096.648,05 m²** (nisu uključene deminirane površine unutar vojnih objekata).

2.1.3. Donatorsko deminiranje

Kao i svih prethodnih godina deminiranje u najvećoj mjeri ovisi od donatorskih sredstava koja se direktno ili preko Međunarodnog fonda za deminiranje i pomoć žrtvama od mina (ITF) implementiraju u BiH.

Najveći donatori su Vlade Njemačke, SAD, Norveške, Japana i dr. Nažalost, primijetno je da učešće donatorskih sredstava zadnjih godina je u stalnom opadanju.

Pandemija izazvana korona virusom, te otvaranje novih žarišta u svijetu odvodi donatore na druge, njima „interesantnije“ dijelove svijeta. Očigledno da je došlo vrijeme za aktivnije uključivanje domaćih resursa na svim razinama vlasti (posebno državnih).

U narednoj tabeli je dat pregled projekata koji su deminirani na području TK u 2022. godini koristeći ova donatorska sredstva.

Tabela 3: Pregled projekta deminiranja donatorskim sredstvima

R/b	Općina/grad	Lokalitet	Namjena	Izvođač	Metod rada	Površina (m ²)
1.	Čelić	LZ Ratkovići - Cerići	Poljoprivr. pašnjaci	Detektor	Čišćenje	12.044,00
2.	Tuzla	Magarčevina-Kovačica	Šuma, pašnjaci	Point	T I	32.587,00
3.	Kladanj	Centar – kasetna municija	Infrastruktura	N P A	Čišć./T I	50.170,00
4.	Kladanj	Tuholj kasetna municija	Infr. poljoprivreda	N P A	Čišć./T I	71.000,00
5.	Sapna	Zečija kosa-kaset. municija	Šuma, pašnjaci	NPA	Čišć./T I	65.400,00
6.	Sapna	Međeđa	Šuma, pašnjaci	NPA	Čišć./T I	98.150,00
7.	Gradačac	Mionica kasetna municija	Poljoprivredno zemlj	N P A	Čišć./T I	89.430,00
8.	Čelić	MSP Čelićka rijeka	Polj, šuma, pašnjaci	M A G	N T I	1.150.000,00
9.	Sapna	MSP Sapna Vitinica	Polj, šuma, pašnjaci	N P A	N T I	325.790,78
Ukupno:						1.894.571,78

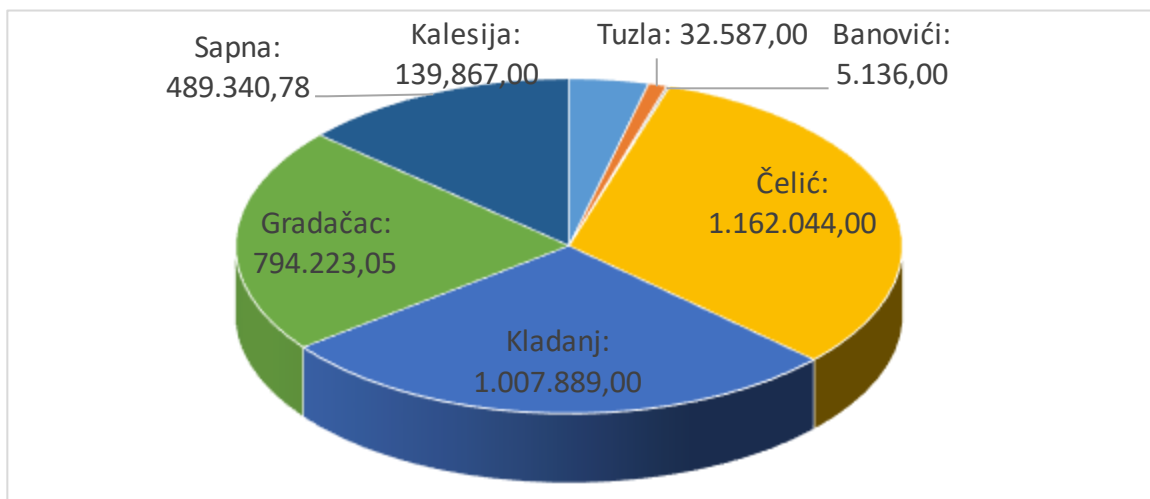
2.1.4. Pregled deminiranih površina po općinama u toku 2022. godine

Tokom deminerske sezone 2022. okončano je 12 projekata, a jedan je konzerviran i biće nastavljena naredne godine.

Kada je u pitanju ostvareni rezultat deminiranja po općinama/gradovima može se konstatirati da je prisutna neravnomjernost u zastupljenosti jer još uvijek prednost imaju projekti na općinama/gradovima koji imaju relativno povoljniju konfiguraciju terena što omogućava lakšu upotrebu deminerskih resursa.

Međutim uvođenjem nove metode deminiranja (Land release – vraćanje površine) gdje se deminiraju milionske površine više ne postoji mogućnost izbora „lakših“ projekata.

U narednom grafikonu dat je pregled deminiranih površina po općinama/gradovima u 2022. godini.

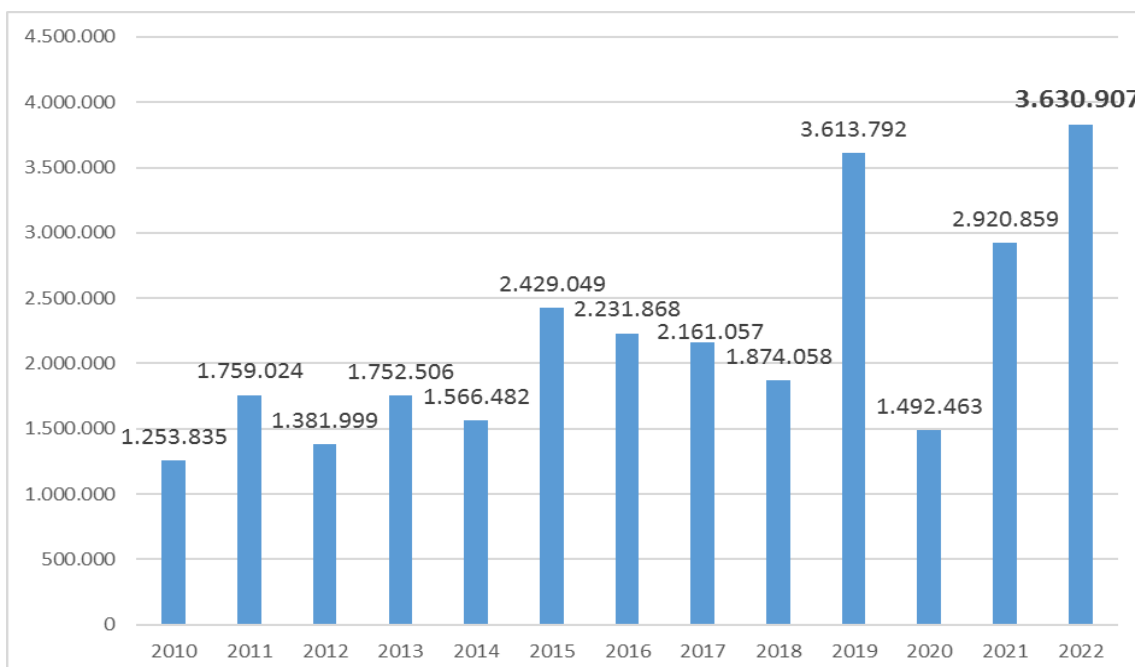

Grafikon 1: Pregled deminiranih površine po općinama TK u 2022. godini
(Ukupno deminirano: 3.630.906,83 m²)

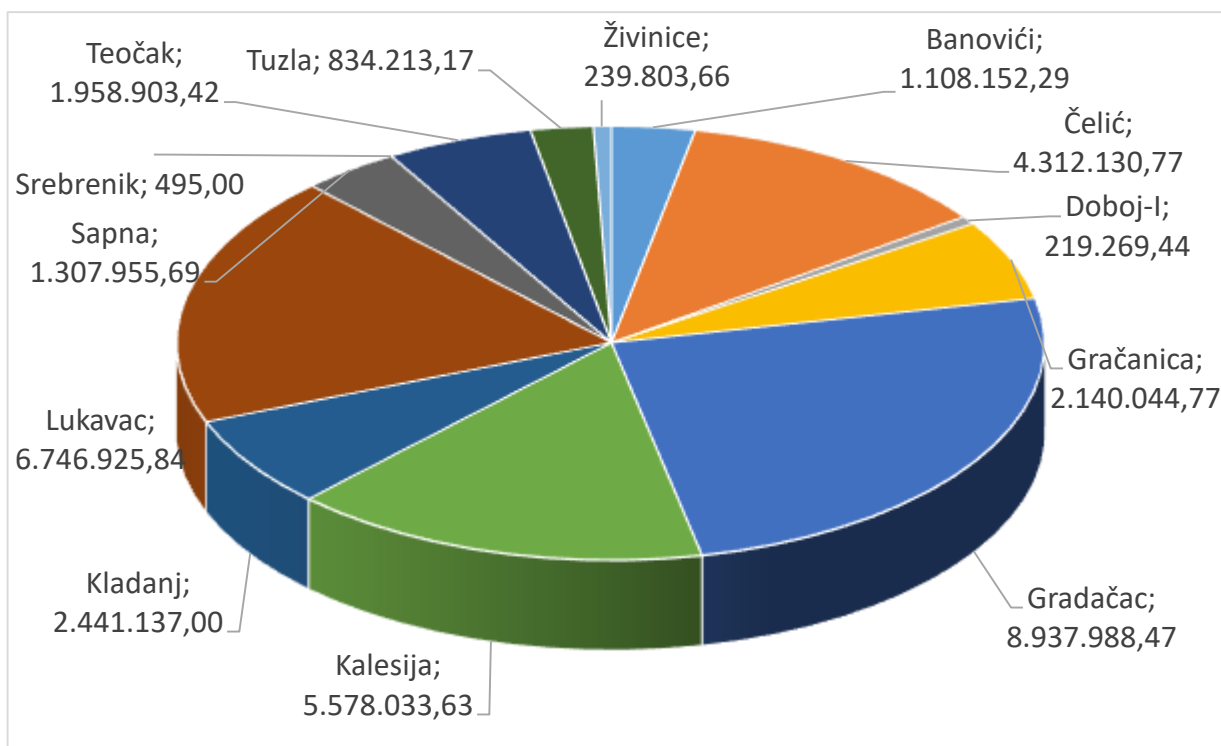
2.1.5. Ostvareni rezultati deminiranja na području TK u periodu 1997.-2022.

Prema podacima koje zajednički evidentiraju Kantonalna uprava civilne zaštite, općinske/gradske službe civilne zaštite i Regionalni ured BHMAC-a, od početka izvođenja humanitarnog deminiranja (1997. g.), uz primjenu svih metoda deminiranja (čišćenje, tehničko izviđanje i vraćanje površine kroz CI i SI) do danas, deminirana je površina terena od **36.867.973,15 m²**.

U narednom grafikonu dat je prikaz kretanja ostvarenih rezultata deminiranja po godinama za period 2010. – 2022. godina na području Tuzlanskog kantona.

Grafikon 2: Pregled deminiranih površina po godinama na području TK
(Ukupno deminirano: 36.867.973,15 m²)

Grafikon 3: Pregled deminiranih površina po općinama na području TK
(Ukupno deminirano: 36.867.973,15 m²)

Sukladno novousvojenom dokumentu „Strategija protuminskog djelovanja BiH za period 2018.-2025.” čiji je osnovni cilj do 2025. godine potpuno eliminisati sumnjive površine I i II kategorije, a III kategoriju prioriteta „eliminirati” kroz prevenciju zabrane kretanja i ostvarene rezultate na deminiranju do današnjeg dana, teško je povjerovati da će zadati rok biti ispoštovan. Naknadnim usaglašavanjem rok je produžen do 2027. godine.

Zahvaljujući uvođenju nove metode deminiranja „vraćanje površine – Land realise”, proces deminiranja je očigledno ubrzan čime je znatno povećana mogućnost približavanja ka konačnom cilja koji predviđa Strategija.

2.1.6. Obilježavanje minskih polja

Pored trajnog i polutrajnog obilježavanja sumnjivih površina u sklopu projekata koji su bili predmet izvođenja deminerskih radova, kao i svake godine provedene su aktivnosti na provjeri postojanja ranije postavljenih znakova upozorenja, kao i postavljanje novih.

Ovaj posao se izvodi u sklopu donošenja nove Procjene ugroženosti od mina u BiH. Na ovom zadatku su bili angažirani svi subjekti u deminerskoj zajednici, a posebno BHMACH, deminerski timovi OS BiH, NPA i pripadnici službi civilne zaštite na svim nivoima vlasti.

Procjenjuje se da je na području TK postavljeno-zanovljeno oko 1.000 novih znakova upozoravanja na opasnost od mina i NUS-a.

Sa žaljenjem se mora konstatirati da je i dalje prisutan trend otuđivanja upozoravajućih znakova od strane neodgovornih osoba.

2.2. Uništavanje neeksplozivnih ubojitih sredstava

Tokom 2022. godine pripadnici „A” tima civilne zaštite, kao jedine organizirane grupe osposobljene i opremljene za izvođenje poslova preuzimanja, prevoženja, privremenog skladištenja i uništavanja NUS-a, odradili su 197 zadataka.

Pored prostora Tuzlanskog kantona ovi poslovi su obavljani i na dijelu Zeničkodobojskog i Posavskog kantona.

Zbog čestog angažmana pripadnika tima u sklopu ronilačkih aktivnosti (obuka, potrage i sl.) određen broj hitnih zadataka odradili su i pripadnici KDZ tima MUP TK. Svi ovi zadaci su odrađivani uz tijesnu saradnju sa općinskim/gradskim službama civilne zaštite i Ministarstvom unutarnjih poslova Tuzlanskog kantona.

U tabelama 5 i 6 dat je pregled neutralisanog NUS-a po vrsti i količini.

Tabela 5: Pregled uništenog NUS-a po vrsti i količini

Naziv sredstva	Jedinica mjere	Ukupno
Municija manjeg kalibra	kom	7.945
Municija većeg kalibra	kom	48
Ručne bombe – razne	kom	256
Projektili – razni	kom	80
Pješadijske mine	kom	52
Tenkovske mine	kom	56
Tromblonske mine	kom	43
„Osa“, „Zolja“, „Munja“	kom	11
Upaljači – razni	kom	14
Avio bombe	kom	0
Kasetne bombe-zvončići	kom	3
Ostalo (okviri, kapisle)	kom	228
Ukupno:	kom	8.736

Tabela 6: Pregled uništenog eksploziva i pirotehničkih sredstava

Naziv sredstva	Jedinica mjere	Ukupno
Eksplozivi – razni	kg	1,90
Pirotehnička sredstva i petarde	kom	2.451

2.3. Nesreće od mina i NUS-a

Prema zvaničnim podacima BHMACH-a, u periodu od 1996. do kraja 2022. godine, u BiH je od mina stradalo 1.776 osoba. Od toga je smrtno stradalo 623, a teže i lakše ranjeno 1.152 civilne osobe. Pored stradanja civilnih osoba bilježimo i znatan broj nastradalih deminera tokom izvođenja deminerskih radova. Smrtno su stradala 53, a teže i lakše 80 deminera.

Tokom 2022. godine na području TK (Lukavac-Trepale) zabilježena je jedna minska nesreća u kojoj je jedna osoba smrtno stradala..

Prema podacima sa kojima raspolaže Kantonalna uprava civilne zaštite, od potpisivanja Dejtonskog sporazuma, dogodilo se preko 200 minskih nesreća, na području svih općina i gradova Tuzlanskog kantona, u kojima su **smrtno stradale 123**, a teže i lakše je ranjeno 136 osoba.

Sve civilne nesreće desile su se, uglavnom, u obilježenim područjima, te da su najčešći razlozi koji dovode do nesreća nepoštivanje minskih upozorenja i svjestan ulazak u sumnjiva područja zbog lova ili sječe šume.

III Zaključna razmatranja

Na osnovu rezultata ostvarenih na poslovima deminiranja i uništavanja NUS-a na području TK u toku 2022. godine može se zaključiti slijedeće:

1. Kao i u svim sferama života i rada, pandemija izazvana korona virusom i svjetska ekonomska kriza, ostavile su negativne posljedice na ostvarene rezultate deminiranja u 2022. godini.
2. Smanjen interes donatora za ulaganje u deminiranje na području BiH upozorava da Strategija protuminskog djelovanja u BiH za period 2018. – 2025/27. godine, koju je usvojilo Vijeće ministara, teško će biti ostvarena, te je neophodno značajnije uključivanje domaćih vlasti.
3. U toku 2022. godine, uz primjenu svih metoda deminiranja (čišćenje, tehničko izviđanje i vraćanje površine kroz sistematsko i ciljano izviđanje minsko sumnjive površine), deminirana je površina od 3.630.906,83 m² što predstavlja najbolji godišnji rezultat od početka izvođenja deminerskih radova na području TK.
4. Računajući period od početka izvođenja operacija humanitarnog deminiranja pa zaključno sa krajem 2022. godine na području Tuzlanskog kantona deminirana je površina terena od 35.867.973,15 m².
5. Na području Tuzlanskog kantona još uvijek se kao sumnjiva površina vodi oko 70 miliona m² ili 2,8 % od ukupne površine kantona.
6. Tokom 2022. godine na području TK bilježimo jednu minsku nesreću sa smrtnim ishodom (Lukavac, jedna osoba).
7. Podatak da je tokom godine uništena količina minsko-eksplozivnih i neeksplozivnih ubojitih sredstava u količini od blizu 9.000 komada, te sveprisutna pojava svakodnevnog prijavljivanja istih, ukazuje da još uvijek ima veliki broj ovih sredstava. Zahvaljujući djelovanju tima civilne zaštite Tuzla „A” i pripadnicima tima KDZ MUP-a TK ova sredstva su na vrijeme i bezbjedno preuzeta, prevezena i uništena.

Direktor

Mirza Džinović